Velmødt til socialdemokratiets kongres!

Det er 25. gang siden Gimle-kongressen i 1876, vi samles i det danske socialdemokrati til kongres. Det er måske lidt af en tilfældighed, at vi afholder den 25. kongres her i Jyllands hovedstad, men i virkeligheden er det en retfærdig hyldest til Århus, at den får lov til at huse den 25. kongres. I København organiserede man den danske afdeling af Internationale den 15. oktober 1871, men allerede før denne dag havde man mange steder i det øvrige land, også her i Århus, taget arbejdet op.

Det er fristende ved en sådan lejlighed at fordybe sig i minder fra svunden tid. Fristende at fremdrage begivenheder fra det storslåede epos, der hedder arbejderklassens rejsning fra trælleliv til frimandskår. Fristende at nævne navne på partifæller, der fra halvfjerdsernes dage har givet sig selv for vore socialdemokratiske ideer.

Som en hyldest til de tusinder navnløse, der bar vort parti gennem tidens brænding, vil jeg her blot nævne et navn, et jysk pionernavn.

Da partiet afholdt sin første kongres på Gimle i 1876,
mødte som repræsentant for arbejderne her i Århus karetmager Kruse. Han var allerede da en dødsmærket mand, men han deltog i debatten med iver og interesse. Han havde været med fra den første begyndelse og været udsat for de forfølgelser, der blev datidens socialdemokrater til del. Jaget væk fra sit arbejde på jernbanen, fordi han var socialdemokrat, mærket af arbejdsløshed og sygdom, fik han nu lov til at fornemme fremtiden ved at deltage i kongressen på Gimle. Karetmager Kruse døde ikke lang tid efter. I dag finder vi ikke mere hans grav, men der, hvor den lå - få minutter fra dette sted -, står i dag som et monument for det århusianske folkestyre byens nye rådhus, hvorfra folkets repræsentanter under socialdemokratisk ledelse på demokratisk vis styrer folkets sager.

Vi mindes karetmager Kruse og med ham alle vore pionerer. Vi mindes også i dag den række gode kammerater og værdifulde medarbejdere fra hovedbestyrelse og rigsdagsgruppe, som døden har indhentet siden sidste kongres.

Jeg nævner:
Formand for Dansk Arbejdsmandsforbund Axel Olsen
Formand for Det kooperative Fællesforbund V.Johansen, Skive.
Borgerrepræsentant Helga Larsen, København
Borgerrepræsentant Inger Hempel

Til disse navne føjer sig fra hele landet navnene på mange andre kvinder og mænd, venner og medarbejdere, som har ofret partiet det bedste af deres evner og kræfter, men som vi i dag må savne,

Vi takker alle de afdøde kammerater for striden, de stred, for eksemplet, de gav, for de resultater, de var med til at skabe.

Vi vil bevare mindet om dem alle i taknemmelighed.

Det er 4 år siden, vi sidst holdt kongres. Netop i det øjeblik, vi åbnede den i Tivolis koncertsal søndag den 19. august 1945, tonede alle Danmarks kirkeklokker. De ringede verdensfreden ind. Vi havde krigen og besættelsens mareridt bag os. Vi gjorde på 45-kongressen status over et enestående kapitel både i Danmarks og partiets historie. Vi vedgik arv og gæld, og vi trak fremtidens retningslinje op,

I enhver storkrigs kølvand følger opløsning og politisk forvirring. Vi så det efter 1918, og det gentog sig i forstærket form i 1945. Det var intet under. Den tvangssituation, de ansvarlige politikere og vore myndigheder kom i fra overfaldet på Danmark den 9. april 1940 - da vi var et reelt okkuperet, men formelt selvstændigt land - nødvendiggjorde - jeg havde nær sagt - både i den enkeltes og i det offentlige liv en dualisme, som stillede krav af en ganske særlig art, krav om politisk modenhed, krav om menneskelig karakter, om national anstændighed og offervilje og om ansvarsfølelse for folkets fremtid. Socialdemokratiet tog broderparten af de byrder, denne hårde tid førte med sig.

Det var derfor for mange af os en skuffelse at se den smålighed og politiske farisæisme ikke alene visse såkaldte "frihedskæm-perkredse'', men også adskillige inden for de såkaldte gamle partier viste mod socialdemokratiet og dets mænd ved de første frie valg. Dette være ikke sagt som en beklagelse, men blot som en konstatering af en lærerig politisk hændelse, vi har været ude for siden vor sidste kongres. Jeg skal ikke gå i enkeltheder, men blot minde om sagens politiske side.

Alle tilhøjre stående partier var delagtige i det politiske misbrug af vort program: "Fremtidens Danmark", og i en rigt nuanceret, men perfid appel til den rigtig gammeldags socialistforskrækkelse og i forsøget på at vælte det politiske ansvar for alle krigstidens restriktioner over på socialdemokratiet alene. Dette til trods for, at den udformning, de fik i enkeltheder og for administrationen af disse, specielt måtte hvile på de politikere, der i krigens år og den første tid derefter var handelsministre. Det var indtil august 1940 vor egen Kjærbøl og derefter 3 konservative, nemlig Christmas Møller, Halfdan Hendriksen og Fibiger.

Samtidig med dette kom vi ud for et raffineret iscenesat kommunistisk rygangreb. Med et grænseløst hykleri og under paroler om

"samarbejde", "enhed", "demokrati og national samling" udnyttede de kommunistiske ledere, som alle uforanderligt er Moskvas tro politiske agenter, stemningen omkring befrielsen med et helt goebbelsk "talent".

Socialdemokratiet måtte under valgkampen i 1945 derfor
føre en politisk tofrontskrig, og det lykkedes at tilføje os et nederlag. Vor samlingsparole om en politik, der tilsigtede på demokratiets grund og i overensstemmelse med frihedens danske traditioner at igangsætte en socialtbetonet genopbygning, slog den gang ikke igennem. Venstres hæmningsløse økonomiske agitation gav bonus, og splittelsesfolkene havde også succes. Adskillige godtroende arbejdere og en hel flok politiske og åndeligt rodløse intellektuelle fulgte dem. Vi fik regeringen Knud Kristensen og alt, hvad dermed fulgte. For første gang i 16 år kom igen en venstremand på statsministerposten, et såkaldt "liberalt" parti fik lederstillingen i dansk politik, og socialdemokratiet blev oppositionsparti.

Jeg har tilstrækkelig ofte karakteriseret denne regerings politik og kan her nøjes med at sige, at Knud Kristensen-perioden af danske arbejdere og småkårsfolk følte som en politisk ørkenvandring. Vist tilstræbte venstreregeringen genopbygning, men dens politik havde social slagside, og den magtede derfor ikke at skabe den rigtige rytme. Hertil kom den mangel på loyalitet over for rigsdagens flertal, som Knud Kristensen viste, og som jo sluttelig medførte regeringens fald.

Kommunalvalgene i 1946, landstingsvalget i 1947 og den indsats,
vore partifæller overalt øvede mod kommunisterne i
fagbevægelsen, gjorde det åbenbart for enhver, at socialdemokratiets oktober-nederlag 1945 var et forbigående, og det bekræftedes af valgresultatet den 28. oktober 1947, der betød genoprejsning for socialdemokratiet.

Det er måske rigtigt, at jeg her minder om, at socialdemokratiet under de efterfølgende forhandlinger om regeringsdannelsen ikke tilstræbte dannelsen af en ren socialdemokratisk mindretalsregering. Først da det radikale venstre afslog vort tilbud om en koalition, dannede vi den.

Vi var klare over, at vi blev en mindretalsregering og måtte acceptere dens vilkår. I den tid, der er gået, har vi ikke unødig søgt at skærpe de politiske modsætninger, men søgt at holde en linie og sag for sag at finde den politiske middelvej, som det er enhver mindretalsregerings pligt at tilstræbe. De resultater, der foreligger af genopbygningsarbejdet, får jeg lejlighed til senere at belyse. Om dette rolige, socialt betonede genopbygningsarbejde skal kunne fortsættes uden en vælgerafgørelse, bestemmes ikke af regeringen alene, det er også afgørende, om oppositionen yder sit bidrag. Også om den side af sagen vil denne kongres tale i sin politiske beslutning.

Hvadenten det går mod strid eller fortsat samarbejde, vil
denne kongres vise, at socialdemokratiet er rede.

Ved den første kongres tog vore pionerer til orde som talsmænd for et meget beskedent udsnit af folket. En eller to procent af datidens vælgere stod bag dem. Det var retsløse, fattige og forkuede arbejdere og enkelte idealister med ildsjælen Louis Pio i spidsen, der rådslog på Gimle-kongressen.

Anderledes i dag.

De henved 700 kongresdelegerede og gæster, som jeg er stoltover og lykkelig for at kunne byde velkommen her, repræsenterer nutidens største folkebevægelse: den socialdemokratiske arbejderbevægelse, repræsenterer landets største politiske parti, der ved sidste folketingsvalg mønstrede 40 % af de afgivne stemmer. Og tilslutningen stammer fra alle dele af det danske folk, håndens og åndens arbejdere, fra hovedstad, byerne og landet.

I den 4 års periode, der er forløbet siden sidste kongres, har vort parti uafladelig forøget sin organisatoriske styrke.
Den samlede medlemsfremgang i de 4 år er over 55.000, og i dag er partiets medlemstal 316.027.

Vi fejrer socialdemokratiets jubilæumskongres med det højeste medlemstal i partiets historie.

Splittelsen er slået tilbage. Den store folkelige samling om socialdemokratiet er ved at fuldbyrdes. Jeg er overbevist om, at denne kongres ved sit arbejde og sine beslutninger vil blive udgangspunkt for ny fremgang og nye resultater.

Vi har til vor kongres indbudt de socialdemokratiske partier fra en række europæiske lande. Fra partierne i Østrig, Svejts, Frankrig, Belgien, og Island har vi fået meddelelse om, at de desværre ikke på dette tidspunkt er i stand til at sende nogen repræsentant. Vore færøske partifæller har desværre heller ikke set sig i stand til at lade sig repræsentere denne gang.
Vi er anmodet om at bringe kongressens deltagere de fraværende partiers bedste ønsker.

Det er mig en meget stor glæde at byde hjerteligt velkommen til repræsentanterne for de socialdemokratiske partier i Finland, Norge, Sverige, Holland, England og Tyskland.

Fra Finland er mødt chefredaktør Gunnar Henriksson og viceherredshøvding Aarne Kesänen, fra Norge det norske arbejder-partis næstformand Trygve Bratteli, fra Sverige partiets formand statsminister Tage Erlander og tidligere partisekretær, minister Sven Andersson, fra Holland partiets formand Koos Vorrink og fra England Labour Party's generalsekretær Morgan Phillips, og

desuden har vi den glæde at se en repræsentant for den engelske arbejderregering, undervisningsminister Tomlinson, der i anden anledning opholder sig i Danmark i øjeblikket, fra Tyskland møder partiets næstformand Erich Ollenhauer og partiets kvindesekretær Hertha Gotthelf.

Idet jeg hilser repræsentanterne for det finske parti, ved jeg, at jeg på kongressens vegne kan udtale vor beundring for det mod og den urokkelige vilje, hvormed finske partifæller går i breschen for den demokratiske socialisme. Vi ønsker dem lykke til også i fremtiden at afslå alle kommunistiske og folkedemokratiske snigløb.

Vore norske venner har gennem den socialdemokratiske arbejderregering på fortrinlig måde været førende i det vældige norske genrejsningsarbejde efter krigen og besættelsen. Vi udtaler håbet om, at de ved det forestående stortingsvalg vil være i stand til at befæste deres stilling til gavn for hele den nordiske arbejderbevægelse.

Også i Sverige hævder en socialdemokratisk regering på virkningsfuld måde sine positioner. Ved sidste valg slog det svenske socialdemokrati til forbløffelse for sine modstandere et storstilet antisocialistisk stormløb tilbage. Det svenske parti er yngre end det danske, men vi må erkende, at det har været i stand til at overfløje os i styrke og indflydelse. Vi vil imidlertid efter bedste evne søge at gøre dem rangen stridig.

Vi har altid stået det hollandske parti nær og haft mange personlige venner i dette parti. Vi glæder os derfor over, at samarbejdet har kunnet genoptages, og at det hollandske parti har vundet en sådan styrke efter besættelsen, at det nu er en socialdemokrat, som står i spidsen for Hollands regering. Vi byder de hollandske repræsentanter velkommen og glæder os ikke mindst over atter at se vor ven Koos Vorrink arbejdsdygtig iblandt os.

Og så hilser vi repræsentanterne for Labour Party, det store engelske arbejderparti, hjertelig velkommen. Labour Party står for os i efterkrigstiden som den stærke repræsentant for den demokratiske socialisme, som også i vort land og de andre nordiske lande er målet for vor fælles stræben. Samtidig hylder vi det engelske arbejderparti for den indsats, det efter krigen har øvet for at genrejse det internationale samarbejde mellem de socialdemokratiske partier. Vi udtaler forventningen om, at det engelske arbejderpartis modige og dristige politik fortsat vil skabe basis for en socialdemokratisk regering i England efter de parlamentsvalg, som skal finde sted i 1950, og som hele verden vil imødese med spænding.

Sluttelig byder vi efter 10 mørke og skæbnefyldte år atter repræsentanter for det tyske socialdemokrati velkommen iblandt os. Hitlers nazisme sønderslog både det tyske socialdemokrati og venskabet mellem Tyskland og dets demokratiske nabolande. Nazismen blev knust og bør aldrig mere få lov til at rejse sig. I Vesttyskland har det tyske folk genvundet sin politiske frihed. Det tyske socialdemokrati er genrejst, og vi håber, at det vil være den stærkeste forkæmper for et nyt demokratisk Tyskland i fredeligt samarbejde med andre nationer. Vi ønsker vore tyske partifæller lykke til med deres historiske mission.

Det danske socialdemokrati har lige fra sin grundlæggelse været en trofast tilhænger af det internationale socialdemokratiske samarbejde. Idet vi byder vore udenlandske gæster velkommen, udtaler vi et oprigtigt ønske om, at det internationale socialdemokrati må kunne yde sit væsentlige bidrag til fremme af folkenes frihed og fred.

Udover de officielle repræsentanter fra broderpartierne har jeg den glæde at byde velkommen til vore partifæller, den svenske presseattache Bernhard Greitz og den danske presseattache i Oslo, Sigvald Kristensen,

Jeg byder endvidere velkommen til repræsentanterne for dansk arbejderbevægelses andre hovedorganisationer, til borgmester Unmack Larsen og vore øvrige gæster fra Århus, til vore folketingskandidater, til de to mangeårige medlemmer af hovedbestyrelsen og forretningsudvalget, Otto Pedersen, Saxkøbing, og Ludvig Christensen, København, som er trådt ud af de ledende instanser for kort tid siden. Endelig byder jeg velkommen til 2 veteraner, fhv. minister H.P.Hansen, Slagelse, og fhv. folketingsmand I.P. Nielsen, Dynt, som det er os en glæde at se på vor kongres.

Hjertelig velkommen og vel mødt alle venner fra fjern og nær:

Socialdemokratiets 25. kongres er åbnet!